

עתניאל בן קנז

פרק ב'

- וישכחו את השם א-לוקיהם ● ומכרם ביד כושן רשעתיים ● ויצעקו אל השם. וישעים ●

ואתם תקו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. כל מגמת פניכם - כך רוצה מאיתנו בוראנו וכך מצווה עלינו - תהיה רק לעבודתו. ממלכת כהנים. עם של כהנים המשרתים את המלך האדון צבקות. עלינו להחתיים את חיינו בזכרון יוצרינו. כל הנהגה ומעשה, תהווה אות ועדות לשמו יתברך.

כלל ישראל לא עמד בדרישות הגבוהות, שהתבקשו כמצופה מאנשים במדרגתם.
(1) ויעשו בני ישראל את הרע בעיני השם וישכחו את השם אלקיהם.

וכי יתכן כי אנשים אשר זקניהם עמדו למרגלות הר סיני ושמעו את עשרת הדיברות מפי הגבורה, ישכחו את השם? היתכן כי האנשים אשר אבותיהם ראו את יד השם, בכל מלחמות כנען בימי יהושע בן נון, ישכחו את השם?

וישכחו את השם אלקיהם, ולא זכרוהו כפי שהיה עליהם לזכור. לא ניכר היה בהנהגתם, זכרון השם. עבודת הבורא לא השתקפה מספיק ממעשיהם, כפי הנדרש מעם, אשר אבות אבותיהם ספרו להם על הא-לוקים שהוציאם ממצרים. לא נראה היה עליהם, כי הם בניהם, של הללו שהורישו גויים רבים ועצומים מפניהם. לא היה ניכר מספיק כי הם עם השם, וגוי קדוש, כי כבר לא הרגישו כבמוחש את כל מעשי השם הגדולים.

וכאן באה לידי ביטוי הנבואה האלוקית, שהזהירה אותם מפני כך. כאן היא באה לידי ביטוי, כיון שירדו ממדרגתם הראויה להם. כאן התקיימה ההזהרה הנבואית מפי פנחס, שהוכיחם בבוכים, ואמר להם מפי השם, - - - ואלהיהם יהיו לכם למוקש. ואכן היו למוקש, ובשולי המחנה, היו מעט אשר הלכו ויעבדו את הבגלים ואת האשרות.

ואחר שירדו ועבדו עבודה זרה, ולא מיחו בהם שכניהם ומכיריהם, ולא קיימו בהם את דין התורה, כפי העונשים הכתובים לעובד עבודה זרה - וַיַּחַר אֵף הַשָּׁם בְּיִשְׂרָאֵל. כעת מתקיימת נבואה אחרת שהתנבא הנביא על אותה תקופה גדולה של שפוט השופטים. וְלֹא יִכְלוּ עוֹד לַעֲמֹד - תדיר, כפי שהיה בימי משה ויהושע - לִפְנֵי אוֹיְבֵיהֶם.

והיכן התקיימה נבואה זו, שלא יכלו לעמוד לפני אויביהם?

וַיִּמְכְּרוּ בְּיַד כּוּשֵׁן רִשְׁעִים מֶלֶךְ אֲרָם נְהָרִים - כושן שמו, ורשעתיים על שם רשעויותיו - וַיַּעֲבְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כּוּשֵׁן רִשְׁעִים שְׂמֹנֶה שָׁנִים - שמונה שנים הלך והכביד את עולו עליהם, עד אשר התעשתו בני ישראל והתעוררו.

ומה מעשיהם של ישראל, נוכח העריצות המתמשכת? מה היתה תגובתם מול שעבודו של כושן?

תנועת תשובה המונית. תשובה עצמית, מבלי שום גורם שיכוף אותם לכך, פרט לצרה שעוררתם - וַיִּזְעַקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַשָּׁם - החלו לפשפש במעשיהם, ולשוב על חטאותיהם, כפי שציותה לנו התורה, וְכִי תֵבֵאוּ מִלְחָמָה בְּאֲרָצְכֶם עַל הַצָּר הַצָּר אֶתְכֶם, וְהִרְעַתְּם בְּחַצְצְרוֹת. וכפי הדין שנמסר מפי החכמים, שתי חצוצרות מן הצדדים, ושופר באמצע, וממילא, וְנִזְפַּרְתֶּם לִפְנֵי הַשָּׁם אֶלְקֵיכֶם, וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֹיְבֵיכֶם. וַיִּזְעַקוּ, זעקה, היא תשובה ותפילה. זעקה זו הינה התעוררות ע"י החצוצרות והשופר, המזכירים אותנו לטובה, ע"י תשובתנו.

וּתִיכֹף לַתְּשׁוּבָתְכֶם, וַיִּקָּם הַשָּׁם מוֹשִׁיעַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁיַעם...

ומי הוא השופט אשר קם אחרי מות יהושע? מי נשלח להושיע את ישראל?

אֶת עֲתַנְיָאֵל בֶּן קִנּוּ - הוּא - אָחִי כָלֵב הַקָּטָן מִמֶּנּוּ - הוּא שֶׁהֵכָה אֶת קְרִית סַפֵּר, וְנִשָּׂא אֶת בְּתוּלָתוֹ שֶׁל כָּלֵב בְּתַמּוּרָה. הוּא אֲשֶׁר הִחְזִיר בְּכַח חֲכָמָתוֹ וּפְלִפּוּלוֹ, שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים הַלְכוֹת שֶׁנִּשְׁתַּכְּחוּ בִּימֵי אֲבָלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. הוּא שֶׁהִיָּה רֹאשׁ הַסְּנֵהדְרִין. וְהוּא שֶׁשֵּׁפֵט אֶת יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מוֹת יְהוֹשֻׁעַ. וְהוּא שֶׁנִּשְׁלַח עַ"י הַהִשְׁגָּחָה לַעֲמוּד בְּרֹאשׁ תְּנוּעַת הַתְּשׁוּבָה, וְלִהְבִּיא אֶת תְּשׁוּעַת הַשָּׁם עַל יָדוֹ.

כיצד נשלח? ואיך באה התשועה על ידו?

וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ הַשָּׁם - רוח נבואה. נצטוה עתניאל לילך ולהושיע את ישראל. אך קודם - וַיִּשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל - שהרי יש לתקן את הרוע, שהוא הסיבה לכל הצרות הניתכות. יש

להסיר את תועבות הגויים, את העבודה הזרה מישראל, ולשפוט את העובדים כפי דיני התורה. וַיִּשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל.

ואחר ששפטם - וַיֵּצֵא לְמַלְחָמָה - כפי הרצון הא-לוקי, לְלַמְּדָם מְלַחְמָה. להתאמץ ולפעול, כפי דרך הנהגת הטבע, כדי שעל פעולותינו ישרה הקב"ה את ניסיו. מאיתנו נדרש להילחם, אנחנו מצווים לעמול, הבורא רוצה שנתאמץ, והשאר ייעשה על ידו.

וַיִּתֵּן הַשֵּׁם בְּיָדוֹ אֶת כּוֹשֵׁן רִשְׁעֵתִים מִלֶּךְ אֲרָם וַתֵּעַז יָדוֹ עַל כּוֹשֵׁן רִשְׁעֵתִים - עד שלא העזו עוד לצאת למלחמה על ישראל במשך מאות שנים אחר נצחון זה.

וכמה זמן שפט את ישראל? וכיצד היו חיי העם בתקופתו?

(ט) וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה - ארבעים שנה שפט את ישראל. ארבעים שנה מאז מות יהושע עבד השם, עד הבשורה המרה כי וַיָּמָת עֲתַנְיָאֵל בֶּן קָנָז - גם עתניאל תלמידו וממשיכו של יהושע מת.

ארבעים שנה שפט, ומתוכם שלשים ושתים שנה אשר אין פרץ ואין צוחה. וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ. לא היה אף לא אחד, אשר פנה אחרי אלוהי ניכר הארץ. וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה.

במהברות

סיכום:

מעם ישראל נדרש לחיות ולהרגיש כי חייהם ואדמתם ניתנו להם מאת השם. כל מעשיהם צריכים להיות תחת השפעת זכירת השם, זכירת יציאת מצרים וזכירת כל מעשי השם הנפלאים שעשה עמם. עד שיאמרו עליהם "עם השם אלה ומארצו יצאו". וכאשר התרופפה מעט הרגשה זו, וכתוצאה מכך החלו מעטים מאד לעבוד לאילי העמים, נמסרו ביד כושן רשעתיים.

וכאשר שבו בתשובה שלימה על חטאותיהם, הקים להם השם מושיע, את עתניאל בן קנז, ועל ידו באה התשועה הגדולה מארם, ותשקוט הארץ ארבעים שנה.

שאלות חזרה:

1. איזו נבואה התקיימה כאשר הלכו לעבוד את הבעלים ואת האשרות.
2. איזו נבואה התקיימה כאשר נמסרו ביד כושן רשעתיים?
3. מה היתה תגובת ישראל על שעבוד כושן?
4. בארי את השלבים בפסוקים ט-י.

שאלות הכנה:

1. כיצד לא הבחינו כי אהוד נושא עמו חרב?
2. איך הצליח אהוד להרוג את עגלון מבלי שימנעו בעדו?
3. איך לא הבחינו מיד כי עגלון מת?

תשובות:

1. כאשר הלכו לעבוד את אלוהי העמים, התקיימה הנבואה. ואלוהיהם יהיו לכם למוקש.
2. כאשר נמסרו ביד כושן רעתיים, התקיימה הנבואה. ולא יכאו עוד לעמו לפני אויביהם.
3. תגובת ישראל על השעבוד ביד כושן. תשובה המונית, עצמית, ללא מעורר תיזוני פרט לזרה. ותפילה ויצקה להם.
4. העלבים הם כדלהלן.
  - i. ויצקו בני ישראל להם. תשובה ותפילה.
  - ii. ויקם השם מושיע מיד, כיון 200.
  - iii. ותהי עליו רוח השם נבואה להושיע את ישראל.
  - iv. ויפוט את ישראל לזון את העובדים, ולהסיר את האליזים.
  - v. וינא מלחמה כפי שנדרש מהם, להילחם בדרכי הטבע
  - vi. ויתן השם בידו ניצת מלחמה
  - vii. ותעז ידו [מלשון עז וגזרה] עד שפתחו להלחם מאות שנים למחמ"כ.

שאלות הכנה.

1. היה מיטה, ונשא חרבו על ירך ימינו שלא כמקובל. ומלבד זאת היתה זכרה, שלא כמקובל.
2. שלח את מאויו, ועז לבדו אל עגלון. אמר לעגלון כי יש לו סוד ואמר לו, וינאו כולם מעליו.
3. החרב נכנסה כולה לתוך גוף עגלון, ואהוד לא התאכזר מהדם. נעל את הדלתות. כיון שינא הפרסוטה [פרש, נואה], ומהסירחון חשו שהוא מסיך את רגליו.